

Sygn. akt IV Ca 62/17

POSTANOWIENIE

Dnia 10 maja 2017r.

Sąd Okręgowy w Płocku, IV Wydział Cywilny - Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodnicząca SSO Joanna Świerczakowska

Sędziowie: SO Katarzyna Mirek - Kwaśnicka

SO Renata Wanecka (spr.) Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Gątarek

po rozpoznaniu na rozprawie 26 kwietnia 2017r. sprawy z wniosku E. S.

z udziałem J. S.

o dział spadku

na skutek apelacji uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Ciechanowie z 12 września 2016r.

sygn. akt I Ns 124/13

postanawia:

1. zmienić zaskarżone postanowienie w punktach I, II i V w ten tylko sposób, że:

- w punkcie I, dodając podpunkt 4 o treści: „dług wobec J. S. z tytułu nakładów na budowę domów na nieruchomości położonej w C. przy ulicy (...) (opisanej szczegółowo w podpunkcie 2) w wysokości 350.000 zł (trzystu pięćdziesięciu tysięcy złotych)”,

- w punkcie II i ustalić, że wartość udziałów przysługujących E. S. i J. S. wynosi po 370.450 zł (trzysta siedemdziesiąt tysięcy czterysta pięćdziesiąt złotych),
- w punkcie V w ten tylko sposób, że zasądzić od E. S. na rzecz J. S. kwotę 103.200 zł (sto trzy tysiące dwieście złotych) tytułem spłaty płatnej w terminie do 31 grudnia 2017r. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w razie uchybienia terminowi płatności;

2. oddalić apelację w pozostałej części;

3. zasądzić od E. S. na rzecz J. S. kwotę 2.214 zł (dwa tysiące dwieście czternaście złotych) tytułem wynagrodzenia adwokackiego za pomoc prawną świadczoną uczestniczce postępowania z urzędu w II instancji przez adw. Ł. M..

Sygn. akt IV Ca 62/17

UZASADNIENIE

We wniosku złożonym 11 marca 2013r. E. S. domagała się działu spadku po ojcu M. S., wskazując że w skład spadku wchodzi: nieruchomość rolna stanowiąca działkę gruntu o numerze (...), o powierzchni 15,23 ha, położona w M. gmina C., nieruchomość położona w C. przy ul. (...) składająca się z dwóch działek o numerach: (...) i (...), a także ruchomości: samochód osobowy marki M. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1992, samochód ciężarowy marki S. 28 nr rej. (...) rok produkcji 1977, przyczepa lekka N. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1996, naczepa ciężarowa marki F. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1980 i samochód ciężarowy marki S. (...) /100 nr rej. (...) rok produkcji 1989.

Wnioskodawczyni ostatecznie wniosła o przyznanie na jej wyłączną własność nieruchomości rolnej stanowiącej położonej w M. oraz zabudowanej działki oznaczonej numerem (...) o powierzchni 0,0449 ha wskazanej na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę D. S. wpisanej do (...) Ośrodka (...) w C. w dniu 8 października 2014 r. pod numerem (...) jako wariant I. Ponadto wniosła o uwzględnienie przy dokonywaniu działu spadku wpłaty dokonanej przez nią na rzecz uczestniczki postępowania w kwocie 80.000 zł oraz stwierdziła, iż w takiej sytuacji żadnej z sióstr nie należy się dopłata.

J. S. nie kwestionowała składu spadku i przyznała, że otrzymała od E. S. kwotę 70.000 zł. Uczestniczka ostatecznie wносиła o przyznanie na jej wyłączną własność zabudowanej działki oznaczonej numerem (...) o powierzchni 0,0217 ha, wskazanej na mapie sporządzonej przez biegłą D. S. jako wariant I oraz działki oznaczonej numerem (...) oraz wszystkie ruchomości. Domagała się zasądzenia na jej rzecz dopłaty z tytułu wyrównania udziału w spadku. J. S. w piśmie procesowym wskazała, że w skład spadku po M. S. wchodzi również dług w wysokości 350.000 zł z tytułu nakładów poniesionych przez nią na budowę domów na nieruchomości znajdującej się w C. przy ulicy (...).

Postanowieniem z 12 września 2016r. Sąd Rejonowy w Ciechanowie w sprawie I Ns 124/13 ustalił, że przedmiotem działu spadku po M. S. i są: 1. nieruchomość stanowiąca działkę gruntu o numerze (...), o powierzchni 15,23 ha, położonej w M., gminie C., dla której w Sądzie Rejonowym w Przasnyszu prowadzona jest księga wieczysta (...) o wartości 206.200 zł, 2. nieruchomość położona w C. przy ul. (...) składająca się z dwóch działek: a) o numerze (...), położonej w C., dla której w Sądzie Rejonowym w Ciechanowie prowadzona jest księga wieczysta (...), b) o numerze (...), położonej w C., dla której w Sądzie Rejonowym w Ciechanowie prowadzona jest księga wieczysta KW (...), o łącznej wartości 814 000zł (osiemset czternaście tysięcy złotych), 3. ruchomości: a) samochód osobowy marki M. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1992 o wartości 25.800 zł, b) samochód ciężarowy marki S. 28 nr rej. (...) rok produkcji 1977 o wartości 1.700 zł, c) przyczepa lekka N. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1996 r. o wartości 1.600,- zł, d) naczepa ciężarowa marki F. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1980 o wartości 10.600 zł, e) samochód ciężarowy marki S. (...)/100 nr rej. (...) rok produkcji 1989 r. o wartości 31.000 zł (punkt I); ustalił, że udziały E. S. i J. S. w majątku stanowiącym przedmiot zniesienia współwłasności, opisanym w pkt I postanowienia są równe i wynoszą po 1/2 części o wartości po 545.450 zł (punkt II); dokonał podziału zabudowanej działki oznaczonej numerem (...), opisanej w punkcie I podpunkt 2a) postanowienia w ten sposób, że z działki oznaczonej numerem (...) wydzielił dwie zabudowane działki, oznaczone numerami: (...) o powierzchni 0,0449 ha i (...) o powierzchni 0,0217 ha, na mapie sporządzonej przez biegłą D. S. wpisanej do (...) Ośrodka (...) w C. 8 października 2014 r. pod numerem (...), jako wariant I, stanowiącej integralną część orzeczenia (punkt III); zniósł współwłasność nieruchomości opisanej w punkcie I1) nieruchomości składającej się z działki oznaczonej numerem (...), położonej w M. gmina C., w ten sposób, że przyznał ją na wyłączną własność E. S. – o wartości 206.200 zł (punkt IV); zniósł współwłasność nieruchomości opisanej w punkcie I 2) nieruchomości składającej się z dwóch działek oznaczonych nr (...) w ten sposób, że przyznać na wyłączną własność: E. S. zabudowaną działkę oznaczoną numerem (...) o powierzchni 0,0449 ha na mapie sporządzonej przez biegłą D. S. wpisanej do (...) Ośrodka (...) w C. 8 października 2014 r. pod numerem (...) jako wariant I, stanowiącej integralną część orzeczenia - o wartości 353.000 zł, J. S. zabudowaną działkę oznaczoną numerem (...) o powierzchni 0,0217 ha, na mapie sporządzonej przez biegłą D. S. wpisanej do (...) Ośrodka (...) w C. w dniu 8 października 2014 r. pod numerem (...) jako wariant I, stanowiącej integralną część orzeczenia i działkę oznaczoną numerem (...) o łącznej wartości 461.000 zł (punkt V); zniósł współwłasność ruchomości opisanych w punkcie I 3) w ten sposób, że przyznał je na wyłączną własność J. S. o łącznej wartości 70.700 zł (punkt VI); przyznał od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Ciechanowie na rzecz adwokata Ł. M. kwotę 7.200 zł plus podatek VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu uczestniczce J. S. (punkt VII); odstąpił od obciążania stron obowiązkiem zwrotu wydatków poniesionych z sum budżetowych (punkt VIII); w pozostałym zakresie pozostawił strony przy poniesionych kosztach postępowania związanych z ich udziałem w sprawie (punkt IX).

Sąd Rejonowy ustalił, co następuje:

M. S. zmarł 1 czerwca 2003 r. w C.. Spadek po nim na podstawie testamentu z 31 lipca 1991 r. nabyły córki: E. S. i J. S. po 1/2 części każda z nich.

W skład spadku po w/w spadkodawcy wchodzi: nieruchomość stanowiąca działkę gruntu o numerze (...), o powierzchni 15,23 ha, położona w M., gminie C., dla której w Sądzie Rejonowym w Przasnyszu prowadzona jest księga wieczysta (...); nieruchomość położona w C. przy ul. (...) składająca się z dwóch działek: o numerze (...), położonej w C., dla której w Sądzie Rejonowym w Ciechanowie prowadzona jest księga wieczysta nr (...) oraz o numerze (...), położonej w C., dla której w Sądzie Rejonowym w Ciechanowie prowadzona jest księga wieczysta KW (...) oraz ruchomości: samochód osobowy marki M. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1992, samochód ciężarowy marki S. 28 nr rej. (...) rok produkcji 1977, przyczepa lekka N. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1996 r., naczepa ciężarowa marki F. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1980, samochód ciężarowy marki S. (...)/100 nr rej. (...) rok produkcji 1989 r.

Nieruchomość położona w C. przy ulicy (...) składa się z dwóch zabudowanych działek oznaczonych nr (...) o powierzchni odpowiednio 666 m⁽²⁾ i 996 m⁽²⁾. Działki są zabudowane dwoma budynkami mieszkalnymi o numerach ewidencyjnych (...)m i (...), wybudowanych w 1998 roku, połączonymi tarasem i znajdującymi się pod nim pomieszczeniami. Stan techniczny budynków jest dobry. Plac przed budynkami mieszkalnymi stanowiący główną część komunikacyjną i pokryty jest kostką betonową. Główne bryły budynków oddalone są od siebie o 7,05 m. Przestrzeń między budynkami wypełnia taras. Budynki i taras wzniesione są na wysokim podpiwniczeniu, na poziomie wysokiego parteru oba budynki posiadają drzwi wejściowe na taras. Pod tarasem przestrzeń jest obudowana ścianami i na poziomie piwnic tworzy podtarasie. Wejście do niego położone jest od strony podpiwniczenia budynku nr „(...)”. Przestrzeń podtarasowa jest przedzielona ścianą z cegły, na ścianie położony jest tynk. Budynek zajmowany przez wnioskodawczynię został zbudowany w całości na działce nr (...) o pow. 449 m⁽²⁾, zaś budynek zajmowany przez uczestniczkę został zbudowany na granicy działek nr (...) o powierzchni 217 m⁽²⁾ i działce nr (...) o powierzchni 996 m⁽²⁾. Wnioskodawczyni i uczestniczka postępowania korzystają wspólnie z urządzeń podziemnych. Dojazd do nieruchomości odbywa się od ulicy (...) po działce nr (...), stanowiącej drogę żwirową.

Projektowana działka gruntu nr (...), o powierzchni 0,0449 ha wraz z budynkiem mieszkalnym i częścią tarasu, który przylega do tego budynku, będą stanowić samodzielną nieruchomość. Projektowana działka gruntu nr (...), o powierzchni 0,0217 ha oraz działka nr (...) o powierzchni 0,0996 ha (łącznie 0,1213 ha) wraz ze zlokalizowanym na nich budynkiem z częścią tarasu również będą stanowić samodzielną nieruchomość. Linia podziału została wyznaczona przez biegłego geodetę wzdłuż istniejącej w podtarasie ściany. Obydwie nieruchomości będą miały dostęp do działki nr (...), która spełnia funkcję drogi, stanowiącej dojazd do ulicy (...).

Wartość rynkowa nieruchomości położonej przy ul. (...) w C. oznaczonej nr działki (...) (powstałej w wyniku podziału działki nr (...)), wynosi 353.000 zł, natomiast wartość rynkowa nieruchomości położonej przy ul. (...) w C. oznaczonej nr działki 4090/17 i nr (...), która powstała w wyniku podziału działki nr (...) wynosi 461.000 zł

Wartość rynkowa nieruchomości w M. wynosi 206.200 zł. Natomiast wartość ruchomości przedstawia się następująco: samochodu osobowego marki M. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1992 - 25.800 zł; samochodu ciężarowego marki S. 28 nr rej. (...) rok produkcji 1977 - 1.700 zł; przyczepy lekkiej N. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1996 r. - 1.600 zł; naczepy ciężarowej marki F. (...) nr rej. (...) rok produkcji 1980 - 10.600 zł; samochodu ciężarowego marki S. (...)/100 nr rej. (...) rok produkcji 1989 r. - 31.000 zł.

Wartość spadku wynosi łącznie 1.090.900 zł.

J. S. otrzymała od wnioskodawczyni na poczet rozliczenia spadkowego łącznie kwotę 70.000 złotych tj. 40.000 zł w dniu 25 listopada 2003r. oraz 30.000 zł w dniu 2 grudnia 2003 r.

Wnioskodawczyni wraz z dwojgiem małoletnich dzieci (w wieku 13 i 4 lat) mieszka w domu położonym na nieruchomości o numerze ewidencyjnym (...)m, stanowiącej przedmiot działu spadku. E. S. wykonuje zawód dziennikarza i współpracuje z Telewizją (...) S.A., osiąga dochód ok. 2.000 zł netto miesięcznie. Nie ma zasądzonych alimentów na rzecz dzieci, jednakże ich ojciec w sposób dobrowolny przyczynia się do ich utrzymania.

Uczestniczka postępowania mieszka w domu położonym na nieruchomości o numerze ewidencyjnym (...)m, stanowiącej przedmiot działu spadku. J. S. jest zatrudniona na 1/2 etatu, jako kierownik firmy transportowej. Otrzymuje miesięcznie wynagrodzenie w wysokości 577 zł netto, alimenty w kwocie 350 zł oraz czynsz od lokatora w wysokości 400 zł miesięcznie.

Po spadkodawcy M. S. dotychczas nie został dokonany dział spadku. Nie było długów spadkowych.

Sąd I instancji podniósł, że kwestią sporną między wnioskodawczynią, a uczestniczką postępowania sprowadzała się wyłącznie do okoliczności powstania majątku spadkowego tj. nieruchomości położonej w C. przy ul. (...) i stopnia przyczynienia się przez wnioskodawczynię i uczestniczkę do jego powstania. Każda z nich wskazywała, iż poniosła nakłady związane z budową domów, żądając ich rozliczenia w toku niniejszego postępowania.

Sąd ustalił, że powyższa nieruchomość została zabudowana w 1998 r. przez spadkodawcę dwoma budynkami mieszkalnymi połączonymi tarasem oraz to, iż żadna z córek nie uczestniczyła w budowie – jedna chodziła do szkoły (J. S.), druga studiowała (E. S.). Każda z nich otrzymała odszkodowanie ze Stanów Zjednoczonych w równej wysokości, którymi do czasu osiągnięcia przez nie pełnoletności rozporządzał ich ojciec. Inicjatywa dowodowa stron dot. ustalenia poniesienia przez nie nakładów na w/w nieruchomość sprowadzała się natomiast wyłącznie do powołania świadków, którzy zgodnie stwierdzili, iż spadkodawca nie był sam w stanie pobudować dwóch domów ze swoich własnych pieniędzy. Powołani przez wnioskodawczynię i uczestniczkę świadkowie zeznali, iż prawdopodobnie, z własnych środków, bądź też z pomocą środków pozyskanych od jego matki, kupił działkę. Natomiast przy kupnie materiałów korzystał ze środków córek, uzyskanych z odszkodowania. Wnioskodawczyni przedstawiła rachunki, że wyłożyła środki na prace budowlane, natomiast uczestniczka postępowania wskazała, że swoje środki wyłożyła na wykończenie budynków, przedstawiając wyciąg z konta. Świadkowie nie mieli rzetelnej wiedzy na temat tego, skąd dokładnie pochodzili środki na budowę. Konkludując – w ocenie Sądu Rejonowego - żadna ze stron nie udowodniła, transferu konkretnych środków należących do nich na poczet budowy przedmiotowej nieruchomości, jak też terminu, w jakim ewentualnie został on dokonany i wysokości przekazanych środków, w związku z czym w toku sprawy Sąd nie dokonał ich rozliczenia.

Dokonując oceny prawnej, Sąd I instancji wskazał, że przepisy o dziale spadku, przede wszystkim art. 1035, 1037 - 1046 kc oraz art. 682, 684 - 689 kpc, nie regulują kwestii działu spadku w sposób wyczerpujący i samodzielny, lecz odsyłają do przepisów o zniesieniu współwłasności w częściach ułamkowych tzn. art. 210 kc i nast. oraz art. 680 kpc i nast., które z kolei – w art. 688 kpc odsyłają do odpowiedniego stosowania przepisów, dotyczących zniesienia współwłasności, w szczególności art. 618 § 2 i 3 kpc.

Sąd ustalił, zgodnie z dyspozycją art. 684 kpc, w pkt I postanowienia skład i wartość spadku. Sąd kierował się w tym zakresie zgodnymi oświadczeniami stron, z uwzględnieniem opinii biegłych. Ustalił, że opisane w pkt I składniki, wyczerpują cały spadek po M. S.. Jego wartość ustalono na kwotę 1.090.900 zł.

Uwzględniając, że udziały w spadku każdej ze spadkobierczyń wynoszą po 1/2 części, Sąd ustalił wartość udziałów po 545.450 zł.

Sąd Rejonowy podkreślił, że z art. 211 kc, 212 kc i nast. oraz z art. 623 kpc wynika, że podział fizyczny jest podstawowym sposobem zniesienia współwłasności, preferowanym przez ustawodawcę. Oznacza to, że w sytuacji, gdy zniesienie współwłasności następuje z mocy orzeczenia sądu, powinien on brać pod uwagę przede wszystkim ten sposób wyjścia z niepodzielności, chyba że nie są nim zainteresowani sami współwłaściciele (postanowienie Sądu Najwyższego z 5 lutego 2010 r., sygn. akt III CSK 195/09).

W sprawach o dział spadku Sąd - jeżeli nie zachodzą po temu przeszkody prawne wymienione w art. 622 § 2 kpc - ma obowiązek uwzględnić zgodny wniosek o dział.

Uczestniczki na ostatnim terminie rozprawie zgodnie wskazały, iż wnoszą o dokonanie działu spadku po M. S. w następujący sposób: wnioskodawczyni wnosiła o przyznanie na jej wyłączną własność nieruchomości rolnej położonej

w M., gminie C. oraz zabudowanej działki oznaczonej numerem (...) o powierzchni 0,0449 ha, wskazanej na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę D. S. wpisanej do (...) Ośrodka (...) w C. 8 października 2014 r. pod numerem (...), jako wariant I. Natomiast uczestniczka postępowania wносиła o przez przyznanie jej na własność zabudowanej działki, oznaczonej numerem (...) o powierzchni 0,0217 ha, wskazanej na mapie sporządzonej przez biegłą D. S. wpisanej do (...) Ośrodka (...) w C. 8 października 2014 r. pod numerem (...) jako wariant I, działkę oznaczoną numerem (...) oraz wszystkie ruchomości.

Sąd Rejonowy przychylił się do tych wniosków. Przy podziale nieruchomości położonej przy ul. (...) Sąd uwzględnił opinię biegłej sądowej D. S., która wskazała, iż taki podział jest możliwy przez podział tarasu wzdłuż ściany zbudowanej w podtarasiu. Ściana wyraźnie dzieli budowlę na dwie odrębne części, co pozostaje w zgodzie ze stosownymi przepisami prawa regulującymi kwestie sposobu i trybu wykonywania podziałów nieruchomości oraz kwestie budowlane. W ocenie Sądu I instancji taki podział jest prawnie dopuszczalny.

Odnosząc się do wartości tej nieruchomości, jak i nieruchomości położonej w M. uczestniczki były także zgodne. Ruchomości, które wchodziły w skład spadku znajdują się (znajdowały się) w posiadaniu J. S.. Ich wartość nie była sporna. Uwzględniając zgodne stanowisko uczestniczek, Sąd Rejonowy przyznał ruchomości J. S..

Wartość przyznanych wnioskodawczyni nieruchomości wynosi 559.200 zł, natomiast wartość ruchomości i nieruchomości przyznanych uczestniczce postępowania wynosi 537.700 zł. Z uwagi na żądanie E. S. o zaliczenie na poczet dopłaty, wpłaconej przez nią kwoty 70.000 zł, Sąd nie zasądził żadnej należności na rzecz J. S.. Z kolei wnioskodawczyni zrzekła się jakichkolwiek dopłat na swoją rzecz.

Sąd przyznał adwokatowi z urzędu, ustawionemu dla J. S. wynagrodzenie w wysokości 7.200 zł wraz z podatkiem VAT w wysokości 23% od tej sumy, stosownie do treści § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

O kosztach sądowych Sąd orzekł zgodnie z art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 102 kpc.

W pozostałym zakresie Sąd pozostawił strony przy poniesionych kosztach postępowania związanych z ich udziałem w sprawie, na podstawie art. 520 § 1 kpc.

Apelację od postanowienia złożyła J. szewczyk, zaskarżając je w punktach I, II i IV i zarzuciła:

- nieprawidłowe ustalenie stanu faktycznego poprzez przyjęcie, że uczestniczka postępowania nie poniosła nakładów na budowę budynków na nieruchomości położonej w C. przy ulicy (...), które stanowią dług spadkowy oraz ustalenie, że wartość przyznanych J. szewczyk składników majątku wynosi 537.700 zł w sytuacji, gdy faktyczna wartość wynosi 531.800 zł i uznanie, że kwota 70.000 zł stanowiła rozliczenie spadku, podczas gdy została ona zaliczona na poczet spłaty długu spadkowego;
- naruszenie art. 684 kpc poprzez nieprawidłowe ustalenie składu i wartości spadku i pominięcie nakładów w wysokości 350.000 zł, poczynionych przez uczestniczkę postępowania;
- naruszenie art. 325 kpc poprzez pominięcie w sentencji postanowienia kwoty 70.000 zł, przekazanych przez wnioskodawczynię uczestniczkę, podczas gdy kwota ta stanowiła podstawę rozstrzygnięcia i została przyznana uczestniczce, jako część jej udziału spadkowego;
- naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez dokonanie niewłaściwej oceny dowodów przedstawionych na okoliczność poniesionych przez J. S. nakładów, a także okoliczności i celu przekazania przez wnioskodawczynię 70.000 zł uczestniczce postępowania.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, uczestniczka wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i ustalenie, że w skład spadku wchodzi dług spadkowy z tytułu środków pieniężnych przeznaczonych przez nią w wysokości 350.000 zł, z których wnioskodawczyni spłaciła 70.000 zł oraz zasądzenie na rzecz J. S. od E. S. kwotę 103.200 zł z tytułu jej udziału w nieruchomości rolnej położonej w M., gminie C., ewentualnie o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Ciechanowie.

Wnioskodawczyni wniosła o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

E. S. i J. S. w połowie lat 90. XX wieku otrzymały odszkodowanie za błąd lekarski, wskutek którego zmarła ich matka, na stałe mieszkająca w Stanach Zjednoczonych Ameryki.

E. S. 29 marca 1996r. otrzymała z tego tytułu 584.366,80 USD, co stanowiło wówczas równowartość 1.512.049,10 zł. J. S. otrzymała zbliżoną sumę rok później. Obydwie uzyskały prawo do podjęcia odszkodowania po uzyskaniu pełnoletności. (zaświadczenie (...) Banku (...) S.A. w W., Oddziału w C. k: 182, dowód wypłaty k: 183, dowód z przesłuchania stron – czas nagrania 00:01:40 – 00:42:10)

Wnioskodawczyni pieniądze z odszkodowania przeznaczyła na zakup „kawalerki” w W. na P.. Następnie nabyła mieszkanie w P. o powierzchni ok. 70 m², środki na ten cel pochodziły z odszkodowania, a także z ceny uzyskanej ze sprzedaży lokalu w W.. E. S. za pieniądze z odszkodowania kupiła również w P. lokal użytkowy o powierzchni ok. 100 m². Ponadto nabyła mieszkanie w W. na T. o powierzchni ok. 120 m², środki na ten cel także pochodziły z odszkodowania. Wnioskodawczyni kupiła również samochód osobowy marki O. (...). (dowód z przesłuchania stron – zeznania E. S. – czas nagrania 00:01:40 – 00:27:45)

J. S. udzieliła swojemu ojcu pełnomocnictwa do rachunku bankowego prowadzonego przez (...) Bank (...) S.A. w W., Oddział w C., na który wpłynęło odszkodowanie. M. S. w okresie od lutego 1997r. do lipca 1997r. wypłacił z konta uczestniczki łącznie 518.564 zł. Pieniądze te zostały przeznaczone na budowę domów na działce w C. przy ulicy (...). Uczestniczka prowadziła działalność gospodarczą w branży transportowej i w tym celu kupiła samochody, naczepy i ciągniki siodłowe. Wyjechała też na wycieczkę do Hiszpanii. (dowody wypłaty k: 110 – 116, dowód z przesłuchania stron – zeznania J. S. – czas nagrania 00:27:45 – 00:42:10)

M. S. utrzymywał się ze sprzedaży choinek, które rosły na gruncie w M.. Dochody z tego źródła przeznaczone były na zaspokojenie bieżących potrzeb życiowych, ale nie wystarczyłyby na budowę domów w C.. Decyzja o rozpoczęciu budowy zapadła po przyznaniu odszkodowania jego córkom. E. S. planowała mieszkać poza C.. Natomiast J. S. zamierzała zostać w rodzinnym mieście i dlatego zgodziła się finansować budowę domów przy ulicy (...), przy czym w jednym z nich miał mieszkać ojciec, a w drugim – uczestniczka postępowania. (dowód z przesłuchania stron – czas nagrania – zeznania J. S. 00:27:45 – 00:47:06, częściowo zeznania E. S. 00:01:40 – 00:27:45)

Wartość nakładów poczynionych przez J. S. na nieruchomość należącą do spadkodawcy wyniosła nie mniej niż 350.000 zł.

Sąd Okręgowy nie podziela ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd I instancji co do źródeł finansowania budowy domów w C. przy ulicy (...). Zeznania świadków zgłoszonych przez wnioskodawczynię i uczestniczkę pozwalają jedynie na ustalenie, że spadkodawcy nie byłoby stać na wybudowanie obu budynków i choć osobiście on prowadził budowę, to jednak środki na ten cel pochodziły z odszkodowania. Żaden ze świadków nie posiadał jednak konkretnej wiedzy na ten temat, w szczególności co do tego, z czyjego odszkodowania pochodziły środki na budowę. Dlatego też, źródłem dodatkowych ustaleń dokonanych przez Sąd Okręgowy, są dokumenty w postaci zaświadczenia o wypłacie odszkodowania E. S., dowody wypłat z konta J. S. przez jej ojca M. S. oraz dowód z przesłuchania stron.

Z zeznań wnioskodawczyni wynika, że znaczną część odszkodowania przeznaczyła na zakup trzech lokali mieszkalnych i jednego lokalu użytkowego. Wszystkie znajdowały się poza C., co potwierdza wersję uczestniczki, że w okresie budowy

jej siostra nie wiązała swojej przyszłości z C.. Wnioskodawczyni nie wykazała, że spadkodawca pobierał jakiegokolwiek sumy także z jej rachunku bankowego. Natomiast biorąc pod uwagę, że uzyskane z odszkodowania środki przeznaczyła na opisane wyżej lokale, jak również zakup samochodu O. (...), należy uznać, iż to z odszkodowania przyznanego siostrze, finansowana była budowa domów. J. S., poza zakupem samochodów, które miały służyć do prowadzenia przedsiębiorstwa transportowego oraz wyjazdu na wycieczkę do Hiszpanii, nie wydała pieniędzy z odszkodowania. Wszystkie pozostałe pieniądze zostały przeznaczone na wybudowanie budynków w C.. Mając na uwadze znaczną dysproporcję w wydatkach obu siostr oraz zaoferowany przez nie materiał dowodowy w postaci dokumentów, należy stwierdzić, że to zeznania uczestniczki postępowania są bardziej przekonujące niż twierdzenia wnioskodawczyni.

Opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości J. J. (2) wskazuje na to, że łączna wartość nieruchomości w C. przy ulicy (...) wraz z naniesieniami wynosi 814.000 zł (353.000 zł + 461.000 zł). Z jej treści nie można wywieść, jaka była wartość samych budynków, a jaka wartość gruntu. Średnia cena 1 m² powierzchni użytkowej budynku mieszkalnego w 1997r. wynosiła 1.445 zł (M.P. 97.36.350, M.P. 97.77.734, M.P. 97.86.877, MP 98.21.322). Dom na części nieruchomości przyznanej wnioskodawczyni ma 121,2 m² powierzchni mieszkalnej, zaś dom na nieruchomości przyznanej uczestniczce ma powierzchnię mieszkalną (...) m², łącznie: 275,8 m². Tylko przy uwzględnieniu powierzchni mieszkalnej wartość zabudowy wynosiła wówczas 398.531 zł (275,8 m² x 1.445 zł), tymczasem każdy z budynków dysponuje także częścią, która wykorzystywana jest na cele gospodarcze (piwnice, garaże...). J. S. domaga się ustalenia, że jej nakład na budowę wynosił jedynie 350.000 zł. W związku z tym, Sąd Okręgowy uznał, że nie zachodzi potrzeba przeprowadzenia dowodu z uzupełniającej opinii biegłego, skoro roszczenie z tytułu zwrotu nakładów zostało tak znacząco ograniczone.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Zarzuty postawione przez uczestniczkę postępowania zmierzały do wykazania, iż to ona sfinansowała budowę budynków na nieruchomości w C. przy ulicy (...). Po uzupełnieniu postępowania dowodowego, Sąd II instancji dokonał odmiennych ustaleń co do źródeł finansowania budowy niż Sąd Rejonowy, o czym mowa wyżej.

Sąd Rejonowy nie zamieścił w sentencji postanowienia rozstrzygnięcia w przedmiocie zwrotu nakładów poczynionych przez uczestniczkę na spadek. Natomiast J. S. oczekiwała, że Sąd uwzględni jej roszczenie z tego tytułu, jako dług obciążający spadek po M. S.. Sąd II instancji zaakceptował ten tok rozumowania i dlatego zmienił zaskarżone postanowienie w punkcie I, dodając podpunkt 4 o treści: „dług wobec J. S. z tytułu nakładów na budowę domów na nieruchomości położonej w C. przy ulicy (...) w wysokości 350.000 zł”. Art. 922 kc określa fundamentalne pojęcie prawa spadkowego, wprowadzając zasadę, że prawa i obowiązki majątkowe zmarłego, które przechodzą z chwilą jego śmierci na spadkobierców, stanowią spadek w rozumieniu prawa cywilnego. Zbiór składników majątkowych, będących aktywami, odzwierciedla stronę czynną spadku (uwzględnione przez Sąd Rejonowy w punkcie I 1 – 3 postanowienia). Spadek tworzą jednakże i obowiązki majątkowe. Dziedziczeniu podlegają więc zarówno obowiązki wynikające ze stosunków zobowiązaniowych, czyli długi będące odpowiednikami wierzytelności, jak i obowiązki związane z prawami podmiotowymi bezwzględными, w szczególności zaś z prawami rzeczowymi. Obowiązki majątkowe, stanowiące pasywa, ukazują stronę bierną spadku. Tych Sąd I instancji nie uwzględnił i dlatego Sąd Okręgowy zmienił w tej części zaskarżone postanowienie.

Konsekwencją takiego ustalenia była konieczność zmiany kolejnego punktu (II) zaskarżonego postanowienia poprzez ustalenie, że wartość udziałów przysługujących E. S. i J. S. wynosi po 370.450 zł, a nie po 545.450 zł. Wyliczenie przedstawia się następująco: 206.200 zł (nieruchomość w M.) + 814.000 zł (nieruchomość w C. przy ul. (...)) + 70.700 zł (ruchomości) = 1.090.900 zł – 350.000 zł (dług z tytułu nakładów) = 740.900 zł x 1/2 = 370.450 zł.

Następstwem takiego ustalenia była zmiana punktu V, w którym Sąd Rejonowy zniósł współwłasność nieruchomości w C. poprzez jej fizyczny podział, ale zaniechał wyrównania udziału. Sąd Okręgowy uwzględnił w tej części żądanie uczestniczki w całości i zasądził na jej rzecz od E. S. kwotę 103.200 zł, zgodnie z wnioskiem apelacji. Wyliczenie

wysokości dopłaty (nieprecyzyjnie określonej w postanowieniu, jako „spłata”) zostało przeprowadzone w następujący sposób:

Wartość składników, stanowiących aktywa spadku, przyznanych J. S. wynosi 531.700 zł, w tym: 461.000 zł (wartość przyznanej części nieruchomości w C.) i 70.700 zł (wartość ruchomości). Sumę tę należy pomniejszyć od dług w wysokości 350.000 zł, co daje 181.700 zł.

Wartość składników, będących aktywami spadku, przyznanych na własność E. S. wynosi 559.000 zł, tj.: 206.200 zł (nieruchomość w M.) i 353.000 zł (część nieruchomości w C.).

Wysokość dopłaty na rzecz uczestniczki powinna wynosić 188.750 zł (370.450 zł – 181.700 zł). Należność tę należało pomniejszyć o kwotę 70.000 zł, która została wpłacona przez wnioskodawczynię w 2003r., co daje 118.750 zł. Ponieważ J. S. wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia jedynie w ten sposób, by z tytułu dopłaty zasądzić na jej rzecz 103.200 zł, Sąd Okręgowy nie wyszedł ponad żądanie.

Sąd Okręgowy stosownie do treści art. 1035 kc w zw. z art. 212 § 3 kc oznaczył termin dopłaty i wysokość uiszczenia odsetek. Postępowanie o dział spadku w sprawie zainicjowanej wnioskiem w tej sprawie toczy się od marca 2013r., ale spadkobierczynie czyniły próby przeprowadzenia sądowego działu spadku już wcześniej, od sierpnia 2006r. w sprawie I Ns 337/06, która ostatecznie zakończyła się umorzeniem postępowania. M. S. zmarł 1 czerwca 2003r. E. S. powinna zatem liczyć się z obowiązkiem wyrównania z tytułu udziału w spadku już od ponad 10 lat i przygotować się do wykonania tego obowiązku pod względem finansowym. Ponadto, w wyniku działu spadku, z chwilą uprawomocnienia się postanowienia (z dniem 10 maja 2017r.) wnioskodawczyni stała się właścicielką nie tylko nieruchomości zabudowanej domem mieszkalnym w C., ale również działki gruntu znajdującej się w M., której wartość rynkowa wynosi 206.200 zł. W razie braku środków na uiszczenie dopłaty powinna rozważyć sprzedaż tej nieruchomości. Odroczenie terminu płatności do 31 grudnia 2017r. zapewnia czas niezbędny na przeprowadzenie tej transakcji.

Sąd oddalił apelację w części, w której J. S. domagała się zamieszczenia w sentencji postanowienia wzmianki nt. uiszczenia przez E. S. 70.000 zł. Okoliczność ta została uwzględniona przy wyliczeniu wysokości należnej dopłaty, ale nie ma podstaw, by dawać temu wyraz w treści postanowienia. Z tych samych przyczyn, Sąd Okręgowy nie zawarł w sentencji orzeczenia, ile wynosi łączna wartość składników przyznanych wnioskodawczyni i uczestniczące postępowania, wynika to z treści uzasadnienia.

Z tych wszystkich względów, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie na podstawie art. 386 § 1 kpc.

J. S. była prezentowana w sprawie przez adwokata Ł. M., ustanowionego z urzędu. Wysokość należnego mu wynagrodzenia została ustalona zgodnie z § 16 ust. 1 pkt. 1) w zw. z § 8 pkt. 6) w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, zgodnie ze wskazaną przez pełnomocnika wartością przedmiotu zaskarżenia (103.200 zł), powiększone o należny podatek VAT (1.800 zł + 23% VAT = 2.214 zł).

Ponieważ Sąd uznał, że na tym etapie postępowania interesy uczestniczek były sprzeczne (art. 520 § 2 kpc), zgodnie z § 6 cytowanego wyżej rozporządzenia, Sąd Okręgowy zasądził wynagrodzenie za pomoc prawną świadczoną z urzędu od E. S..